

Δημήτρη Κωνσταντακόπουλου

ΠΑΣΟΚ: Ποιος αλήθεια είμαι εγώ και πού πάω;

Από το «Η Ελλάδα στους Έλληνες - οι μη προνομιούχοι στην εξουσία» στο «Η Ελλάδα στην Ευρώπη - οι προνομιούχοι στην εξουσία»

Ο Ανδρέας Παπανδρέου έγινε πρωθυπουργός τον Οκτώβριο του 1981. Η πρωθυπουργία του είχε ήδη προκαθοριστεί όμως από τα γεγονότα του Ιουλίου και του Αυγούστου 1974. Ήταν τότε, όταν ο τουρκικός στρατός προήλαυε στην Κύπρο ανενόχλητος, που κατέρρευσε η ελληνική δεξιά, τόσο στη χουντική, «ιωαννινδική», όσο και στην караμανλική εκδοχή της, ήταν τότε που η «εθνικόφρων» ιδεολογία της απεδείχθη τίποτα περισσότερο από συγκάλυψη του «ομφάλιου λώρου» που τη συνέδεε με τα αμερικανικά συμφέροντα, καθιστώντας την απρόθυμη ή ανίκανη να αντιδράσει στην τουρκική απειλή κατά των Ελλήνων στην Πόλη, στην Κύπρο και στην ίδια την Ελλάδα (και σε μερικές μορφές της, όπως η χούντα του Ιωαννίδη, να αποδειχθεί η ίδια χειρότερη απειλή για τους Έλληνες από την Τουρκία). Το 1974 δημιουργήθηκαν οι συνθήκες που οδήγησαν επί τριάντα χρόνια στην ηγεμονία του ΠΑΣΟΚ και των ιδεών του. Οι εκλογικές και πολιτικές νίκες του Καραμανλή και της ΝΔ το 1974 και το 1977 δεν μπορούσαν παρά να αποδειχθούν εφήμερες. Με σύνθημα η «Ελλάδα στους Έλληνες, οι μη προ-

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Δημήτρης Κωνσταντακόπουλος είναι δημοσιογράφος-συγγραφέας και συνεργάτης του περιοδικού.

νομιούχοι στην εξουσία», ο Ανδρέας Παπανδρέου και το κίνημα που δημιούργησε, έγιναν το κύριο εργαλείο των δυνάμεων που θέλησαν να αντισταθούν στην εξάρτηση της χώρας, εξάρτηση που είναι στον πυρήνα, την καρδιά του «ελληνικού προβλήματος» μετά το 1823.

Το ΠΑΣΟΚ υπήρξε βεβαίως, επίσης, το κέντρο της κοινωνικής αριστεράς, μιας προσπάθειας αναδιανομής του εισοδήματος, ο λαϊκός κόσμος «έφαγε ψωμάκι» για να το πούμε διαφορετικά, όπως και της έμπρακτης ολοκλήρωσης της ουσιαστικής αποκατάστασης της δημοκρατίας, με δεδομένο ότι η Ελλάδα, από το 1936 έως το 1974 έζησε ένα καθεστώς ανοιχτής ή συγκαλυμμένης δικτατορίας – κατά κάποιον τρόπο το 1981 ήταν η «ρεβάνς» της γενιάς που ηττήθηκε στον εμφύλιο πόλεμο.

Στις πρώτες εξαγγελίες του, το καλοκαίρι του 1974, ο Ανδρέας Παπανδρέου (υιοθετώντας εν πολλοίς και αρκετές από τις ιδέες του Μιχάλη Ράπτη-Pablo) μιλούσε για αυτοδιαχειριζόμενο σοσιαλισμό και για ένα κόμμα βαθιά δημοκρατικό, με δικαίωμα τάσεων στο εσωτερικό κ.λπ. Ποτέ το ΠΑΣΟΚ δεν προσπάθησε να κάνει πράξη τέτοιες εξαγγελίες. Η ανασφάλεια του Παπανδρέου, η διάθεσή του να μονοπωλεί την εξουσία, μια τραυματική εμπειρία από την αποστασία, τον έσπρωξαν σε ένα τελείως διαφορετικό στυλ διακυβέρνησης, μαζί και τα σοβαρά προβλήματα της χώρας, για τα οποία δεν φάνηκε να έχει πολλές απαντήσεις.

Το ΠΑΣΟΚ, τουλάχιστον μετά τις κρίσεις και διαγραφές της περιόδου 1975-77, υπήρξε πάντα ένα κόμμα προσωποπαγές, που δεν άλλαζε, μάλλον διαιώνιζε μια ευρύτερη, καθόλου δημοκρατική ελληνική κουλτούρα και της αριστεράς και της δεξιάς. Η υποταγή στον αρχηγό έγινε βασικό κριτήριο επιλογής και προόδου των στελεχών του, ήδη προτού έρθει στην εξουσία, γεγονός που είχε βαθιές και μόνιμες συνέπειες αργότερα, στις κυβερνητικές του θητείες, γιατί αυτό ήταν ένα σύστημα που δεν ευνοούσε, το αντίθετο, ικανότητες και ηθική συγκρότηση. Αυτό το οργανωτικό μοντέλο στο εσωτερικό ταίριαζε επίσης με τη ροπή του ίδιου του Ανδρέα προς τη δημαγωγία, μια δημαγωγία που ικανοποιούσε μεν την «επαναστατική» ψυχολογία της χώρας μετά το 1974 και τον χαρακτήρα του Έλληνα μικροαστού, δεν έθιγε όμως τα κακώς κείμενα, δεν βοηθούσε στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της χώρας και εμπόδιζε μια ριζοσπαστική μεταρρύθμιση που είχε ανάγκη ο τόπος και που, εκ των υστέρων τουλάχιστον, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι ήταν μια ρεαλιστική δυνατότητα. Γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε το σπάνιο προνόμιο να διαθέτει μια τεράστια πολιτική ισχύ το 1981, που δεν είχε ίσως κανείς άλλος πρωθυπουργός στην ελληνική ιστορία, με μόνη εξαίρεση τη δύναμη του ΕΑΜ το 1944. Δυστυχώς, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, το μεγάλο αυτό κεφάλαιο πολιτικής εμπιστοσύνης που εναπόθεσε στον ηγέτη του ο ελληνικός λαός, εκείνος το σπατάλησε. Υπήρξαν βέβαια

ορισμένες πρωτοβουλίες με σημασία, όπως η μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου και η σημαντική βελτίωση της θέσης των εργαζομένων (όχι όμως με βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας, αλλά με δανεισμό και - κακή - χρήση των σημαντικών πόρων που έλαβε η χώρα από τη ΕΟΚ). Το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν αντιμετώπισε την ενδημική διαφθορά στο ελληνικό κράτος και το πολιτικό σύστημα, αλλά τη γενίκευσε. Το αποτέλεσμα ήταν να υπονομεύσει την πιο σημαντική ίσως επιτυχία του, την ανόρθωση κατά κάποιο τρόπο της αποτρεπτικής ισχύος, της διαπραγματευτικής δύναμης και του διεθνούς βάρους της Ελλάδας. Όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου έφυγε από το προσκήνιο και ο Κώστας Σημίτης άρχισε την κατεδάφιση του συστήματος διεθνών σχέσεων, εξωτερικής πολιτικής και άμυνας της χώρας, λίγες ήταν οι αντιδράσεις που συνάντησε. Η μεγάλη πλειοψηφία των στελεχών του ΠΑΣΟΚ, που ήδη άλλωστε διακρίνονταν σε πλουτισμό και σε κυνισμό, δέχθηκε τελικά ασμένως να πάει από το σύνθημα του Ανδρέα «Η Ελλάδα στους Έλληνες, οι μη προνομιούχοι στην εξουσία» σε μια πολιτική που μπορεί να συμπυκνωθεί στο σύνθημα «Η Ελλάδα στην Ευρώπη, οι προνομιούχοι στην εξουσία».

Η «Ελλάδα στην Ευρώπη» δεν σήμαινε όμως πρακτικά την μεταρρύθμιση της χώρας, τη δημιουργία δομών ανάλογων με αυτές που χαρακτηρίζουν τη Δυτική Ευρώπη. Σήμαινε την «ευθυγράμμιση» της Αθήνας με όσα κελεύουν οι Βρυξέλλες και, μέσω αυτών ή ανεξάρτητα, η Ουάσιγκτον. Όλο το θεώρημα του εκσυγχρονισμού βασίζεται σε μια «παρεξήγηση» — ότι αν κάνουμε αυτό που μας λένε οι Ευρωπαίοι θα γίνουμε Ευρώπη. Στην πραγματικότητα όμως, δεν υπάρχει ευρωπαϊκή ομοσπονδία για να ενταχθούμε διαλύοντας το εθνικό μας κράτος και απαλασσόμενοι από τα προβλήματα μας. Ο «ευρωπαϊσμός» αυτού του τύπου δεν είναι παρά παραίτηση από την μεταρρύθμιση και την άμυνα της χώρας προς όφελος μιας υποτέλειας που μας σπρώχνει στην πραγματικότητα περισσότερο προς τα Βαλκάνια ή το ραγιάδικο, οθωμανικό μας παρελθόν. Όπως συνέστησε μια μέρα στα έθνη του κόσμου από τις στήλες της *Ιντερνάσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν* ο διάσημος Αμερικανός οικονομολόγος Πωλ Κρούγκμαν «μην κάνετε αυτό που σας λέμε να κάνετε, κάντε αυτό που κάνουμε».

Ο ελληνικός εκσυγχρονισμός οδήγησε την Ελλάδα στην ΟΝΕ, παρόξυνε όμως τις κοινωνικές ανισότητες, με τα οφέλη της ανάπτυξης να μη διαχέονται στην κοινωνία. Ενώ τα μεσαία και λαϊκά στρώματα υπέστησαν, μέσω του χρηματιστηρίου, μία από τις μεγαλύτερες λεηλασίες της ιστορίας, το «μοντέλο» ανάπτυξης συρρίκνωσε, αντί να διευρύνει, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας, μεγαλώνοντας τη σφαίρα της διαφθοράς-παραοικονομίας-διαπλοκής, την υλική και ιδεολογική βάση δηλαδή ενός απέραντου «εργολαβιστάν-λαμογιστάν-ρουσφετιστάν» που απειλεί τώρα να πνίξει όλη

τη χώρα, που χρειάζεται και προκαλεί την αποσύνθεση και το χάος κράτους, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, εκπαίδευσης, απειλώντας με κατάρρευση το «σύστημα Ελλάς», και του οποίου έκφραση τείνουν να γίνουν τα πολιτικά κόμματα της χώρας. Η Ελλάδα αναστενάζει και εκδίδεται από πολεοδομία σε εφορία, από στρατολογία σε (παρα)δικαστήριο, από την Εκκλησία μέχρι τα πανεπιστήμια, σε όλη την εσωτερική της δομή, την ίδια ώρα που ξαναγυρίζει στις γνωστές και κλασικές μορφές υπερατλαντικής εξάρτησης. Χρειάζεται κανείς ντουφέκι για να εντοπίσει πλέον «καθαρό» παράγοντα της δημόσιας ζωής. Όπως παρατηρεί διευθυντής κλινικής μεγάλου νοσοκομείου: «πριν από τριάντα χρόνια τα ίδια γινόντουσαν με τα φακελάκια και τη διαφθορά. Τότε όμως, αν υπήρχε και κανένας τίμιος γιατρός που ενδιαφερόταν για τους αρρώστους και την ιατρική και δεν τα 'πιανε, τον σεβόντουσαν. Σήμερα, τον λένε μαλάκα». Αυτό μοιάζει με Ευρώπη, με Νότιο Ιταλία, με Βαλκάνια, ή με Οθωμανική Αυτοκρατορία; είναι η ερώτηση που θα θέλαμε να υποβάλουμε στους «ευρωπαϊστές εκσυγχρονιστές».

Στον εξωτερικό τομέα, η Ελλάδα ακολούθησε επί Κώστα Σημίτη μια συνεπή πολιτική κατευνασμού της Άγκυρας. Αποδέχθηκε μια φόρμουλα μειωμένης κυριαρχίας στα Ίμια, αναγνώρισε την ύπαρξη ζωτικών συμφερόντων της Τουρκίας στο Αιγαίο, πίεσε την απειλούμενη Κυπριακή Δημοκρατία να μην παραλάβει αντιαεροπορικά όπλα που είχε αγοράσει, παρέδωσε τον ηγέτη των εξεγερμένων Κούρδων στην Άγκυρα και, τέλος, συμφώνησε να τεθεί σε ενταξιακή τροχιά η Τουρκία στην ΕΕ, τη στιγμή που η χώρα αυτή κατέχει στρατιωτικά τμήμα της Κύπρου! Όχι μόνο δεν πήρε ανταλλάγματα για όλα αυτά, αλλά πίεσε και την Λευκωσία να αποδεχθεί το σχέδιο Ανάν, ένα σχέδιο που κατέλυε το κυπριακό κράτος και που, αβίαστα, μπορεί να θεωρηθεί το χειρότερο νομικό κείμενο, σύνταγμα ή συνθήκη που προτάθηκε ποτέ στην παγκόσμια ιστορία. Στη σύνταξη του σχεδίου συμμετείχαν ενεργά οι βασικοί διπλωματικοί σύμβουλοι του Γιώργου Παπανδρέου, τότε όπως και σήμερα¹. (Υποστηρίζεται βέβαια ότι ήταν μεγάλο επίτευγμα της

1. Θα θέλαμε, έστω συνοπτικά, να υπενθυμίσουμε ότι ο πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Συνταγματολόγων, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Διεθνούς Ένωσης Συνταγματικού Δικαίου Κώστας Μαυριάς και ο διευθυντής του Ινστιτούτου Συνταγματικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών και νομικός σύμβουλος του Ανδρέα Παπανδρέου Γεώργιος Κασιμάτης χαρακτήρισαν το σχέδιο Ανάν ως «συνταγματικό τερατούργημα» που «έρχεται σε πλήρη αντίθεση προς τις θεμελιώδεις αρχές του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου, της προστασίας των δικαιωμάτων του και της δημοκρατίας» (δήλωση στον ελληνικό Τύπο, 23.4.2004).

Ένας από τους κορυφαίους Έλληνες συνταγματολόγους, εκπρόσωπος της Ελλάδας στη Συνέλευση για τη σύνταξη του ευρωπαϊκού συντάγματος και επικεφαλής των ευρωβουλευτών του ΠΑΣΟΚ, ο Δημήτρης Τσάτσος χαρακτήρισε το σχέδιο Ανάν ως «κείμενο παράφρονος», που «καμιά ομοσπονδία δεν θα μπορούσε να συζητήσει» (δηλώσεις στον κυπριακό Τύπο, 21.3.2004). Ο συνταγματολόγος Βαγγέλης Βενιζέλος χαρακτήρισε το Σχέδιο Ανάν «τέρας», που «μπορείς

κυβέρνησης Σημίτη η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Υπάρχουν όμως δύο σοβαρές επιφυλάξεις επί του ισχυρισμού αυτού, πρώτον, θα ήταν πολύ δύσκολο σε οποιαδήποτε ελληνική κυβέρνηση να αποδεχθεί διεύρυνση χωρίς την Κύπρο, και χωρίς τη συμφωνία της Ελλάδας δεν μπορούσε να γίνει διεύρυνση,

να το ξετινάξεις σε δύο λεπτά από πλευράς διεθνούς, ευρωπαϊκού και συνταγματικού δικαίου» (συζήτηση στην τηλεόραση του Αντέννα, 29.3.2004).

Αντίστοιχες γνώμες εξέφεραν ο δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Λουκής Λουκαΐδης και οι πανεπιστημιακοί Στέλιος Περράκης (μέλος και του Πολιτικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ), Άγγελος Συρίγος, Κώστας Χρυσογόνος. Μετά το δημοψήφισμα, μια ομάδα εννέα διεθνώς κορυφαίων νομικών, ειδικών στο συνταγματικό και το διεθνές δίκαιο, με επικεφαλής τον καθηγητή Peter Bugns, πρώην κοσμήτορα της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βρετανικής Κολομβίας στον Καναδά (UCBL), τον καθηγητή Alfred de Zayas, μέλος της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και πρώην γραμματέα της Σχολής Διπλωματίας της Γενεύης και τον καθηγητή κ. Κασιμάτη, επίτιμο πρόεδρο ήδη της Διεθνούς Ένωσης Συνταγματικού Δικαίου, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το σχέδιο θα οδηγούσε αναπόφευκτα, μεταξύ άλλων, σε «αυξημένες τριβές και αποσταθεροποίηση», θα απέδιδε «αποφασιστικό έλεγχο σε βασικούς τομείς κυβερνητικής δραστηριότητας στην Κύπρο» σε μη δημοκρατικά εκλεγμένους και μη Κύπριους, θα καταργούσε τη νόμιμη και αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία, θα περιόριζε την κυριαρχία και ανεξαρτησία της Κύπρου, θα προσέβαλε την διεθνή και ευρωπαϊκή έννομη τάξη, θα δημιουργούσε ερωτήματα ως προς το δικαίωμα της αυτοάμυνας, θα νομιμοποιούσε τις πράξεις της «ΤΔΒΚ» και, κατ'επέκταση, την ίδια. Η αποδοχή του δικαιώματος ψήφου στο δημοψήφισμα των Τούρκων εποίκων όχι μόνο συγκρουόταν με το διεθνές δίκαιο, αλλά καθιστούσε την κυπριακή ρύθμιση πολύ χειρότερη των ρυθμίσεων που εφηρμόστησαν στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα, τη Δυτική Σαχάρα και το Ανατολικό Τιμόρ. Το Σχέδιο Ανάν ήταν αντίθετο με το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και τη διεθνή σύμβαση κατά των φυλετικών διακρίσεων, βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με την αρχή της δημοκρατίας και τον Καταστατικό Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Το κείμενο συνέχιζε και με άλλα προβλήματα! (Για περ. βλέπε, «Τετράδια», τεύχ. 53, καλοκαίρι-φθινόπωρο 2007, σελ. 33-53, όπου δημοσιεύεται ολόκληρο το εξαιρετικής τεκμηρίωσης και σημασίας αυτό ντοκουμέντο). Μια απαρίθμηση αυτών των προβλημάτων και άλλων βρίσκει κανείς, επίσης, στην ογκώδη μελέτη του Άγγελου Συρίγου για το «Σχέδιο Ανάν» (εκδόσεις Σιδέρη), που εκδόθηκε δύο χρόνια μετά το δημοψήφισμα.

Εμείς, τουλάχιστον, δεν γνωρίζουμε να έχει διατυπωθεί ποτέ και πουθενά στην παγκόσμια ιστορία χειρότερη κριτική για οποιοδήποτε νομικό κείμενο ή σύνταγμα. Τα λόγια, η γλώσσα, η συνείδηση σαστίζουν μπροστά στο κατόρθωμα που καταφέραμε, μεταξύ 2002 και 2004, στην Ελλάδα και την Κύπρο. Τρομάζουμε ανακαλύπτοντας τι παρ' ολίγον να έχουμε αποδεχθεί, όχι στο τελευταίο θέμα, αλλά στο σημαντικότερο όλων για την κρατική μας συγκρότηση, για το μέλλον της κοινωνίας μας, του λαού μας, του έθνους μας. Μάλιστα, για τέτοιο κατόρθωμα είναι ικανοί οι πρωθυπουργοί μας και οι υπουργοί μας και οι πολιτικοί μας. Τέτοιο σχέδιο υπερασπίστηκαν για τις χώρες μας οι περισσότεροι εκδότες, οι εφημερίδες μας, τα μεγαλύτερα κόμματά μας, οι πιο προβεβλημένοι «διανοούμενοι» μας, η «ελίτ» μας. Τέτοιο σχέδιο παρ' ολίγον να προσυπογράψουμε στη Χάγη και στην Κοπεγχάγη. Μήπως κάτι δεν πάει καλά; Μήπως μια σοβαρή αρρώστια, μια σοβαρή ανεπάρκεια απειλεί τα δύο ελληνικά κράτη που μια ιδιαίτερη ιστορική διαδρομή παρήγαγε; Μήπως η Ελλάδα λειτουργεί, στο επίπεδο πρωθυπουργού, υπουργών και υπουργείων Εξωτερικών και Άμυνας πολύ χειρότερα από όσο και ο τελευταίος πολίτης ξέρει ότι λειτουργεί σε επίπεδο ΙΚΑ; Με τις συνέπειες που, αργά ή γρήγορα, εύκολα κανείς φαντάζεται, θα κληθούμε να καταβάλουμε;

δεύτερον, η κυβέρνηση Σημίτη-Παπανδρέου είχε προβλέψει τη διάλυση, διά του σχεδίου Ανάν, της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δεν θα έμπαινε η Κυπριακή Δημοκρατία στην Ένωση, αλλά το αγγλοαμερικανικό προτεκτοράτο που θα την αντικαθιστούσε).

Το ΠΑΣΟΚ επιχείρησε, μετά το 1996, μια «κοπερνίκεια» μεταβολή της εθνικής στρατηγικής του. Το ρεύμα που γεννήθηκε το 1974, ως απάντηση στην εθνική καταστροφή που προκάλεσε η εξάρτηση από την Αμερική, έγινε το κόμμα των Ιμίων, της Μαδρίτης, του Οτσαλάν, του «ζειμπέκικου» και του σχεδίου Ανάν, ενώ ο Άλεξ Ρόντος έκανε (ψυχροπολεμική) πολιτική στο Βελιγράδι και έναντι της Μόσχας. Ο ίδιος ο Γιώργος Παπανδρέου έδειχνε, στη Γουώλ Στρητ Τζόρναλ, προ της εισβολής στο Ιράκ, «κατανόηση» στις αμερικανικές αιτιάσεις για όπλα μαζικής καταστροφής, ενώ καλούσε τα μέλη του ΠΑΣΟΚ να μη «δαιμονοποιούν» τους Αμερικανούς (κάτι που είναι και αντικειμενικά πολύ δύσκολο). Αυτή η πολιτική μπορεί να θεωρηθεί σωστή ή λάθος, αλλά δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί η συνέχεια, μάλλον πρόκειται για την άρνηση της πολιτικής του Ανδρέα. Ουδείς ρώτησε «μέλη και φίλους» αν τη θέλουν και την προτιμάνε — ούτε σε συνέδριο υιοθετήθηκε, ούτε σε δημοψήφισμα. «Κοπερνίκεια» η μεταβολή αυτή επιβλήθηκε σε μέλη και σε οπαδούς, που οι ηγέτες θεώρησαν περίπου ιδιοκτησία τους. Αναπόφευκτο ήταν να πληρώσουν τον λογαριασμό και δεν τον έχουν καν πληρώσει ακόμη, στο μεγαλύτερο μέρος του. Είναι μεγάλο, αλλά συχνό πολιτικό και όχι μόνο λάθος, η υποτίμηση της νοημοσύνης των ανθρώπων.

Θα 'ταν ίσως χρήσιμο στους πολιτικούς μας να διαβάσουν λίγη ιστορία. Η ίδια η Ελλάδα ως «σχέδιο» προέκυψε από την επανάσταση εναντίον μιας αυτοκρατορίας. Από τότε που ο Μαυρομιχάλης, κατά μία εκδοχή με βρετανική παρότρυνση, δολοφόνησε τον Καποδίστρια και έφερε τη δυναστεία του Όθωνα, μέχρι τις καταγγελίες Λαλιώτη το 2003 ότι τον εκπαραθύρωσαν οι Αμερικανοί από τη θέση του γραμματέα του ΠΑΣΟΚ, ή τις πιέσεις Μπους για το σχέδιο Ανάν, η νεότερη ελληνική ιστορία είναι αξεδιάλυτα δεμένη με το δίπολο ανεξαρτησία/εξάρτηση, ζήτημα κεντρικής, θεμελιώδους σημασίας στους κύκλους της ελληνικής πολιτικής ιστορίας και στη διαμόρφωση των πολιτικών σχηματισμών, που συχνά «κάλυψε» και την κοινωνική αντίθεση αριστερά/δεξιά. Η στρατιωτική ήττα του 1897 οδήγησε στο 1909 και τον βενιζελισμό. Το ΚΚΕ που είχε καμιά εκατοστή στελέχη το 1941 διέθετε μισό εκατομμύριο μέλη τρία χρόνια αργότερα, εξαιτίας του ρόλου του στην Εθνική Αντίσταση. Η αριστερά «ξύπνησε» μετά τη συντριβή της στον εμφύλιο με τις διαδηλώσεις για το Κυπριακό. Η τραγωδία της Κύπρου επέτρεψε τη δημιουργία και την κυριαρχία επί δεκαετίες του ΠΑΣΟΚ. Οι πολίτες δεν μπορούν να αλλάζουν απόψεις με την ταχύτητα που κρίνουν

συμφέρον οι πολιτικοί που τους νομίζουν ιδιοκτησία τους!

Αυτή η εσωτερική και εξωτερική πολιτική κατέρρευσε πανηγυρικά, χρεωκόπησε στις εκλογές του 2004 και στο κυπριακό δημοψήφισμα που ακολούθησε. Ο Κώστας Καραμανλής κέρδισε τις εκλογές του 2004, όχι υποσχόμενος την επιστροφή της παλιάς δεξιάς, αλλά ένα «καλό ΠΑΣΟΚ», που θα καταπολεμήσει τη διαπλοκή και τη διαφθορά. Παρά το γεγονός ότι δεν έκανε τίποτα από τα δύο, γρήγορα υποχρεώθηκε σε ταπεινωτική συνθηκολόγηση και στα δύο αυτά μέτωπα, ξανακέρδισε όμως τις εκλογές του 2007 χάρη σε δύο παράγοντες: πρώτον, τη δομική αδυναμία του ΠΑΣΟΚ και την προσωπική του αρχηγού του, δεύτερον, την εξωτερική του πολιτική: ότι σταμάτησε δηλαδή τις παραχωρήσεις προς την Τουρκία, αρνήθηκε να πιέσει τον Παπαδόπουλο, απείλησε με βέτο τα Σκόπια και ανέπτυξε τον άξονα Αθήνα-Μόσχα. Μια κρίσιμη μερίδα του ελληνικού λαού θεώρησε ότι, παρ' όλες τις ανεπάρκειές του ο Καραμανλής υπερασπίζεται πολύ καλύτερα τα εθνικά ελληνικά συμφέροντα από τους δύο επόμενους «πρωθυπουργίστους» πολιτικούς, δηλαδή τον Γιώργο Παπανδρέου και την Ντόρα Μπακογιάννη.

Για πρώτη φορά μετά το 1974, η Δεξιά διεκδικεί τώρα και πάλι με αξιώσεις την ηγεμονία στα εθνικά θέματα, κεντρικής σημασίας για τη χώρα και συχνά αποφασιστικά στη συγκρότηση των πολιτικών της δυνάμεων. Πολιτικοί όπως ο Γιώργος Καρατζαφέρης και ο Παναγιώτης Ψωμιάδης ανακαλύπτουν τη γοητεία της σημαίας του Ανδρέα Παπανδρέου, του συνθήματος «Η Ελλάδα στους Έλληνες», μιας σημαίας που οι επίγονοι του Ανδρέα παράτησαν, αν δεν ποδοπάτησαν. Με δύο λόγια, το ΠΑΣΟΚ ανείρεσε το ίδιο ανεπαίσθητα, μεθοδικά, όλους, έναν προς έναν, τους λόγους της δημιουργίας και της ύπαρξής του. Έχασε τα πολιτικά του αντανакλαστικά, μετατρεπόμενο από πολιτική δύναμη σε καθεστώς, έχασε ενίοτε και και κάθε ηθική αυτοσυγκράτηση, χάνοντας έτσι και την όποια γοητεία του. Δεν μπορεί όμως ένα κόμμα να υπάρχει μόνο για να γίνονται υπουργοί τα στελέχη του, ούτε να κερδίσει την εξουσία μόνο βασιζόμενο στον στενό πυρήνα των παντοειδών σχέσεων εξάρτησης με τους ψηφοφόρους του.

Το κακό είναι ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ένα απλό κόμμα. Είναι θεσμός, είναι καθεστώς, σε μια χώρα που δεν απέκτησε αξιόπιστους κοινωνικούς και κρατικούς θεσμούς, η κρίση του είναι και κρίση της Ελλάδας, όπως φάνηκε ανάγλυφα στην κατάπληξη με την οποία η χώρα ολόκληρη παρακολούθησε τον δίμηνο σπασμό του, μέχρι την επανεκλογή του Γιώργου Παπανδρέου. Το ίδιο το γεγονός ότι μια μεγάλη μερίδα ψηφοφόρων θέλησε να δει στον Γιώργο την πολιτική συνέχεια του πατέρα του είναι ενδεικτικό του βάθους και της σοβαρότητας της κρίσης. Οι μεγάλες αυταπάτες και ψευδαισθήσεις είναι το καλύτερο δείγμα σοβαρού αδιεξόδου, καμιά φορά και επερχόμενης καταστροφής. Άλλωστε ούτε η Νέα Δημοκρατία, ούτε η κομ-

μουνιστογενής αριστερά μοιάζουν να μπορούν να καλύψουν αποτελεσματικά το «κενό πολιτικής», το κενό «σχεδίου για τη χώρα», που αντικρίζουμε να χάσκει μπροστά στα μάτια μας.

Ζητείται αριστερή στροφή

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ επιβεβαιώνει την οδυνηρή «ορφάνια» της κοινωνικής και πολιτικής βάσης του. Χαροποιεί ενδεχομένως τους αντιπάλους του αριστερά ή δεξιά, θα 'πρεπε όμως ίσως να τους προβληματίζει. Από ορισμένες απόψεις είναι μάλλον το σπίτι του γείτονα, παρά του αντιπάλου που πυρπολείται. Τα «καθεστωτικά» χαρακτηριστικά που απέκτησε, μετά εικοσαετή «νομή» της εξουσίας το ΠΑΣΟΚ, ευθέως αιτία της σημερινής, βαθιάς κρίσης του, δεν είναι παρά η ειδική αντανάκλαση της κρίσης του όλου πολιτικού συστήματος, του κράτους, της κοινωνίας στην Ελλάδα, χώρας με «ανάπηρους» κρατικούς-κοινωνικούς θεσμούς, αδύνατες οικονομικές δομές, ευάλωτης σε πιθανές γεωπολιτικές, οικολογικές, οικονομικές απειλές.

«Ο εξωραϊσμός της εικόνας ... είναι ρηχός και παροδικός. Η αλλαγή κάποιων προσώπων δεν συνιστά αλλαγή πολιτικής». Τάδε έφη ... Βαγγέλης Βενιζέλος στο Βήμα, που δεν τον ρωτούσε όμως για την εκλογή νέου αρχηγού στο ΠΑΣΟΚ, αλλά για τη νέα κυβέρνηση. Πράγματι, πολιτική δεν σημαίνει μόνο επικοινωνία — και το καλύτερο περιτύλιγμα πρέπει να 'χει δώρο μέσα. Ούτε μπορεί να σημαίνει μόνο υπόσχεση επιστροφής στην εξουσία για το κόμμα που την έχασε. Αυτά ενδιαφέρουν πολλούς, όχι τον ελληνικό λαό. Πολιτική σημαίνει σχέδιο για τη χώρα.

Δυστυχώς, υποθέτουμε ότι αν ο κ. Βενιζέλος ή κάποιος άλλος στο ΠΑΣΟΚ (ή και εκτός) είχε τέτοιο σχέδιο, θα το ξέραμε! Ο τελευταίος που διέθετε ήταν ο Κώστας Σημίτης. Ήταν ο «εχσυγχρονισμός», όπως αποκάλεσε την ένταξη στην ΟΝΕ και τη μετατόπιση της εξωτερικής πολιτικής από τον «ελληνοκεντρισμό» του Ανδρέα στην «ευρωπαϊκή ευθυγράμμιση». Αναμφισβήτητα συνεκτική, η προσέγγισή του απεδείχθη τουλάχιστον ανεπαρκής, υποτάσσοντας τον κοινωνικό μεταρρυθμιστικό στη λογιστική και χρεωκόπησε στα εξωτερικά με το κυπριακό δημοψήφισμα. Αφήνοντας να θεριέψουν διάλυση και διαφθορά κράτους και κόμματος ολοκλήρωσε τον μετασχηματισμό ενός πολιτικού ρεύματος, που μεταμόρφωσε στο παρελθόν την Ελλάδα, σε καθεστωτικό κόμμα κρατικών αξιωματούχων χωρίς πολιτικά αντανάκλαστα. Η Ελλάδα δεν έχει όμως ανάγκη ΚΚΣΕ, αξιωματούχους, που νομίζουν ότι είναι προορισμένοι να κυβερνούν και ότι η παραμονή τους, στην αντιπολίτευση είναι ένα παράξενο «ατύχημα» χωρίς μεγαλύτερη σημασία. Είναι πρόκληση απέναντι στον απλό κόσμο του ΠΑΣΟΚ,

σε όσους δημιούργησαν, συχνά με αυταπάρνηση, αυτό το Κίνημα, μετά από σαράντα χρόνια πολιτικού αυταρχισμού και υποτέλειας και την τραγωδία της Κύπρου, εκείνο το δραματικό καλοκαίρι του 1974, ανταποκρινόμενοι στην έκκληση του Ανδρέα Παπανδρέου. Αυτούς που σήμερα απογοητεύουν ακόμα μια φορά οι ποικιλώνυμοι αξιωματούχοι του ΠΑΣΟΚ, αν και τους χρωστάνε πολύ περισσότερα από όσο στις συχνά ανύπαρκτες ικανότητες και τα προσόντα τους, τους χρωστάνε αξιώματα, καριέρες, πλούτη και μια δοτή εξουσία που τόσο άσχημα διαχειρίστηκαν, ακριβώς γιατί τόσο λίγο προσπάθησαν για να την αποκτήσουν.

Μια κρίση μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να είναι σωτήρια. Η Ανάγκη παραμένει δυστυχώς μεγάλος παιδαγωγός. Οι άνθρωποι σκέπτονται συχνά μόνο αφού χτυπήσουν το κεφάλι τους στον τοίχο. Αλλά όλες οι κρίσεις δεν είναι σωτήριες, μερικές είναι καταστροφικές. Το απογοητευτικό με την ενσκήψασα κρίση είναι ότι δεν έγινε μέχρι τώρα καμιά πολιτική συζήτηση. Επί δύο μήνες το πανελλήνιο «βομβαρδίστηκε» με «τοποθετήσεις» για την ανάγκη πολιτικής και ιδεών, ούτε όμως με μισή ιδέα για το ΠΑΣΟΚ και για την Ελλάδα. Λέξεις επί λέξεων ατάκτως ερριμμένες – προοπτική, συνοχή, ενότητα, μερικές φορές μάλιστα και ακαλαίσθητοι «νεολογισμοί» όπως ο «οπαδισμός» ή η «προηγητική», ένα νέο επίθετο. Ακόμη και την «αριστερή στροφή» τα ... γκάλοπ την πρωτοζήτησαν! Υπάρχει όμως όχημα για να στρίψει, υπάρχει τιμόνι και άξονας; Μέχρι τώρα μόνο για την ποιότητα των υποψηφίων οδηγών έγινε κουβέντα!

Τι μπορεί άραγε να σημαίνει αριστερή στροφή; Να διακοπούν οι ιδιωτικοποιήσεις – αποεθνικοποιήσεις; Να αυξηθεί το έλλειμμα; ή να αυξηθεί αντίθετα η φορολογία της παρασιτικής μεγάλης ακίνητης περιουσίας και των οικοκτόνων ΙΧ, με παράλληλη μεταβολή της σχέσης έμμεσων/άμεσων φόρων; Να παταχθεί διαφθορά, ρουσφέτι, παραοικονομία (πώς, από ποιους); Ποιος θα χρηματοδοτήσει κοινωνικές και άλλες δαπάνες σε συνθήκες Μάαστριχτ και υπερχρέωσης; Τι θα γίνει με τις μείζονες οικολογικές απειλές, με την υδροκέφαλη πρωτεύουσα που οδεύει σε καταστροφή και μια παρακμάζουσα επαρχία; Είναι έτοιμο το ΠΑΣΟΚ και οι επίδοξοι ηγέτες του να προτείνουν π.χ. να φύγει το περιβάλλον και η δημόσια διοίκηση από τον έλεγχο ενός και μόνο κόμματος; Ποια εξωτερική πολιτική θα εφαρμόσει ένας ενδεχόμενος νέος πρόεδρος;

Ούτε τα μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ούτε η ελληνική κοινωνία έχει γίνει μέχρι τώρα επ' αυτών σοφότερη. Όχι απαντήσεις δεν υπάρχουν για το περιεχόμενο μιας «αριστερής στροφής», ή και οποιασδήποτε άλλης στροφής, ούτε καν τα ερωτήματα δεν έχουν αρχίσει να μπαίνουν. (Κάτι που δεν αφορά μόνο το ΠΑΣΟΚ, αλλά και την πέραν αυτού αριστερά). Κανονικά, το ΠΑΣΟΚ θα χρειαζόταν μια καινούργια, ουσιαστική διακήρυξη της 3ης του

Σεπτέμβρη. Δεν φαίνεται όμως να μπορεί να την παραγάγει.

Ο σπασμός της εκλογής προέδρου

«Η εντύπωσή μου είναι ότι τόσο οι τρεις υποψήφιοι όσο και οι υποστηρικτές τους έχουνε πλήρη συμμετοχή σε όσα έπραξε το ΠΑΣΟΚ ως κυβέρνηση μετά το '96 και στη στάση που τήρησε, στην πρακτική που ακολούθησε μετά το 2004 — κατά συνέπεια, με κριτήριο τις ευθύνες, δεν μπορώ να κάνω κανένα διαχωρισμό και νομίζω κανένας ο οποίος διατηρεί μνήμη». Τάδε έφη Σάκης Πεπονής, αλίμονο όμως, ελάχιστοι διαθέτουν και ελάχιστοι χρειάζονται την μνήμη, την κρίση και την εντιμότητά του.

Όταν ο Χρυστσώφ διάβασε την μυστική έκθεση στο 20ό Συνέδριο, οι σύνεδροι τον άκουγαν συγκλονισμένοι να διεκτραγωδεί την έκταση της σταλινικής τρομοκρατίας, την εκκαθάριση των συντρόφων του Λένιν και της ηγεσίας του Κόκκινου Στρατού, εξαιτίας της οποίας παρ' ολίγον να χάσει τον πόλεμο η ΕΣΣΔ. Κάποιος από την αίθουσα ρώτησε: «Και συ σύντροφε, που ήσουν τότε;» Ο Χρυστσώφ σταμάτησε να διαβάσει και ρώτησε «ποιος το είπε αυτό;» Κανένας δεν μίλησε. «Ε, εκεί που είσαι και συ τώρα ήμουνα κι εγώ», είπε στους συνέδρους και συνέχισε. Ο Στάλιν ήξερε ότι για να στερεώσει την εξουσία του, έπρεπε να τους κάνει όλους συνενόχους — όταν ήρθε η ώρα της «αποσταλινοποίησης», το εγχείρημα υπονόμειε εξ αρχής η πολιτική και προσωπική ιστορία των φορέων του. Δεν υπήρχε «αναμάρτητος» να ρίξει τον «λίθο».

Δεν είναι βέβαιο ότι συνέβη έτσι το περιστατικό — ενίοτε όμως οι θρύλοι απηχούν καλύτερα από τα γεγονότα την πραγματικότητα. Τα ΠΑΣΟΚικά μοιάζουν περισσότερο φάρσα παρά τραγωδία, συγκρινόμενα με τις σοβιετικές περιπέτειες. Αλλά κι εδώ θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει «πού ήσουν Στέφανε;», «Γιώργο;» «Βαγγέλη;», «Κώστα;» κ.ο.κ., ακούγοντας τις αυτο- και ετερο-κριτικές και παρακολουθώντας τις (οβιδιακές ενίοτε) μεταμορφώσεις των στελεχών πρωταγωνιστών της κρίσης. Που θυμίζει όχι τόσο οδύνες κομμουνιστικής «αποσταλινοποίησης», όσο την «φραξιονιστική πάλη χωρίς αρχές» που διέλυσε το ΚΚΕ στα 1929-31, προτού διορίσει η Μόσχα τον Ζαχαριάδη γραμματέα. Χρειάστηκαν πολλά χρόνια και κυρίως η τεράστια ακτινοβολία της επανάστασης του Άρη για να γίνει το ΚΚΕ εθνική πολιτική δύναμη.

Όπως σε κείνη την κρίση, έτσι και τώρα, στο ΠΑΣΟΚ, η ένταση της εσωκομματικής σύγκρουσης είναι αντιστρόφως ανάλογη προς την ευκρίνεια των πολιτικών διαφορών. Το ΠΑΣΟΚ μοιάζει να «πήδηξε» το στάδιο της (αποτυχημένης) χρυστσωφικής «αποσταλινοποίησης», προσγειούμενο

απευθείας στην γκορμπατσωφική «αυτοκαταστροφή», όταν ο σοβιετικός μονόλιθος «αυτοκτόνησε» με τρόπο που θυμίζει αλλεργικό σοκ ή αυτοάνοσο νόσημα. Δεν έχασε την τεράστια δύναμή του, έχασε το «μυαλό» του, «ξέχασε» τους λόγους ύπαρξής του και την ικανότητα να ξεχωρίζει φίλους από εχθρούς. Έχασε ένστικτο αυτοσυντήρησης και αίσθηση αποστολής.

Πάντως, η προσωποποιημένη μορφή της κρίσης την εμπόδισε να καταστεί «θεραπευτική». Αντί το κόμμα να καλέσει μέλη και φίλους να ψηφίσουν πρόεδρο, αγνοώντας στην πραγματικότητα σε τι Θεό πιστεύουν και ποια πολιτική θα εφαρμόσουν οι υποψήφιοι, θα 'ταν προτιμότερο να καλέσει όλους να στρατευτούν στις οργανώσεις του, να ανασυγκροτήσουν ένα κόμμα που έγινε ομοσπονδία παραγόντων με οπαδούς, ό,τι περίπου ήταν η Ένωση Κέντρου με τους πολιτευτές της και πάντως όχι το ιστορικό ΠΑΣΟΚ. Κι αφού το κάνουν, να αποφασίσουν πολιτική για το κόμμα τους με δημοκρατικό συνέδριο, εκλέγοντας όργανα και όχι Καίσαρα.

Σε μια χώρα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ελλάδας, έχει κρίσιμη σημασία για τη χώρα και τα κόμματά της η τοποθέτηση σε τέτοια θεμελιώδη ζητήματα. Η κρίση του ΠΑΣΟΚ είναι, από την άποψη αυτή, και ένα όχι μόνο στενά κομματικό ζήτημα. Δεν είναι άλλωστε παρά το πιο κραυγαλέο σύμπτωμα μιας γενικότερης εθνικής κρίσης, κρίσης πολιτικού συστήματος, κράτους και κοινωνίας. Κρίση του ΠΑΣΟΚ, κρίση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας, κρίση της ΕΕ.

Η κρίση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ είναι ειδικό, αλλά όχι μεμονωμένο φαινόμενο. Ολόκληρη η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία αγωνίζεται να βρει έναν όλο και δυσκολότερο δρόμο στο περιβάλλον της φιλελεύθερης «παγκοσμιοποίησης», ενός μονεταριστικού «ευρωπαϊκού οικοδομήματος» και μιας «αυτοκρατορίας» που ταλαντεύεται αν θα εξαπολύσει νέο πόλεμο στο Ιράν και μέχρι πού θα φτάσει τον νέο ψυχρό πόλεμο με τη Μόσχα.

Η πιο ακραία περίπτωση παρακμής είναι οι Γάλλοι Σοσιαλιστές. Οι μισοί προσχώρησαν στον Σαρκοζί, ενώ τα παντοδύναμα Μέσα της Διαπλοκής λανσάρουν τη νέα γενιά «σαραντάρηδων», που διεκδικεί την ηγεσία με σύνθημα ... «ο Σαρκοζί έχει δίκιο». Το γερμανικό SPD χάνει αριστερά από το «Αριστερό Κόμμα» (Λαφονταίν-Γκύζι), με τα διψήφια ποσοστά εκλογικής προτίμησης που αποσπά στα γκάλοπ. Διχάζεται για τη στρατηγική που πρέπει να υιοθετήσει, κρίση που αν ενταθεί, θα θέσει σε κίνδυνο τον μεγάλο συνασπισμό. Οι Ολλανδοί σοσιαλδημοκράτες κινδυνεύουν να χάσουν τη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης προς όφελος του Σοσιαλιστικού Κόμματος,

μιας οργάνωσης που ξεκίνησε ως μαοϊκή στη δεκαετία του 1970, για να εξελιχθεί τώρα σε ένα ενδιαφέρον πείραμα της ευρωπαϊκής «νέας αριστεράς». Μόνο στη Βρετανία η κυριαρχία των Νέων Εργατικών δείχνει να μην επηρεάζεται, ούτε καν από το Ιράκ. Αλλά η Βρετανία είναι μια ειδική περίπτωση, μια «αυτοκρατορική» χώρα, εκτός ευρωζώνης, που έχει γίνει το χρηματιστικό κέντρο του πλανήτη, με το Σίτυ να ξεπερνά τη Νέα Υόρκη.

Αν είναι πιο κραυγαλέα η κρίση της σοσιαλδημοκρατίας, είναι γιατί στην πραγματικότητα είναι κρίση της Ευρώπης, κρίση της ΕΕ, κρίση όλων των παραδοσιακών πολιτικών οικογενειών. Και η Δεξιά άλλωστε κλονίζεται. Στη Γαλλία π.χ. αφέθηκε σε έναν τυχοδιώκτη, όργανο του αμερικανο-ισραηλινού λόμπυ και «νεκροθάφτη» του γκωλισμού που υιοθέτησε μια σειρά ακροδεξιών θέσεων για να επιβιώσει. Στη Γαλλία έχει προχωρήσει περισσότερο από αλλού η «ολοκλήρωση» του πολιτικού συστήματος σε «καθεστώς», αλλά και ο έλεγχος εν προκειμένω μιας σημαντικής χώρας της Ευρώπης από εξωευρωπαϊκές δυνάμεις. Τα Μέσα όχι μόνο στήριξαν ως εκεί που δεν έπαιρνε τον Νικολά Σαρκοζί (του οποίου ο διευθυντής της εκλογικής καμπάνιας ανέλαβε ήδη τη διεύθυνση του πρώτου καναλιού), αλλά και επέβαλαν την άσημη, ώσπου να την ανακαλύψουν Σεγκολέν ως αντίπαλό του στους σοσιαλιστές. Η κυρία Ρουαγιάλ, που κέρδισε 47% μάλλον χάρη στην αυθόρμητη λαϊκή κινητοποίηση, παρά τις συζητήσιμες ικανότητές της, βγήκε πριν από λίγο καιρό για να πει, ανερυθρίαστα, ότι δεν πίστευε αυτά που έλεγε προεκλογικά. Τα 'λεγα, είπε, γιατί με πίεζε η αριστερή πτέρυγα, που δεν ήθελε να πάει το πράγμα πολύ δεξιά! Σήμερα, στη Γαλλία δεν υπάρχουν πια αντιπολιτευόμενα μέσα, πλην της μικρούλας και εξαιρετικά φτωχικής εφημερίδας του ΓΚΚ της «Ουμανιτέ» - όλες οι εφημερίδες και τηλεοράσεις της χώρας υποστηρίζουν Σαρκοζί! Και εφευρίσκουν κάθε τόσο διάφορα ασήμαντα ψευδοθέματα (πόσο τρέχουν στον δρόμο οι υπουργοί αίφνης, για να δείξουν ότι δήθεν «ελέγχουν» την εξουσία). Από την αριστερά των σοσιαλιστών μέχρι τη δεξιά, η πολιτική ελίτ της Γαλλίας είναι περισσότερο ενωμένη από ποτέ και σε μεγαλύτερο χάσμα από ποτέ με τα λαϊκά στρώματα της χώρας. Αν ένα γεγονός συμβόλισε καλά την «ενότητα των ελίτ» ήταν ο πρόσφατος πολυτελής γάμος του Ανρί Βεμπέρ, του παλιού τροτσικιστή και νυν στελέχους της αριστερής πτέρυγας του ΣΚ στο παρισινό Cirque d' Hiver, παρουσία 800 προσκεκλημένων, μεταξύ των οποίων η μισή κυβέρνηση Σαρκοζί, με επικεφαλής τον πολεμοχαρή «ανθρωπιστή» Μπερνάρ Κουσνέρ. Ποτέ μετά το 1945, ένα τέτοιο χάσμα δεν είχε εγκατασταθεί ανάμεσα στη γαλλική ελίτ και τον γαλλικό λαό.

Δεν είναι μόνο η Γαλλία. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες η σοσιαλδημοκρατία δοκιμάζεται, χάνει εκλογές, χάνει και προς αριστερά και προς δεξιά, αδυνατεί να βρει το δρόμο της στο υπερφιλελεύθερο περιβάλλον του

Μάαστριχτ που η ίδια έχτισε. Τα σοσιαλιστικά κόμματα δεν διαθέτουν «αριστερές» εναλλακτικές προτάσεις, έχουν εγκαταλείψει το παραδοσιακό πεδίο σύγκρουσης αριστεράς-δεξιάς, τον έλεγχο της οικονομίας και τα παραδοσιακά της αιτήματα που εξακολουθούν να παραμένουν εξαιρετικά δημοφιλή (κρατική, δωρεάν ασφάλιση, παιδεία, υγεία). Το προσωπικό της σοσιαλδημοκρατίας αποκόπηκε επί πολλά χρόνια ή δεκαετίες από την κοινωνική του βάση και διεφθάρη, σε διαφορετικούς βαθμούς ανάλογα με τη χώρα. Αλλά δεν έκαναν ιδιωτικοποιήσεις μόνο για την «ψυχή του πατέρα τους» ή την πίστη στη «θεωρία». Θεωρούν αυτονόητο ότι η εξουσία υπάρχει για την εξουσία και τα υλικά οφέλη που αποφέρει, και, κρίνοντας εξ ιδίων, νομίζουν ότι και οι απλοί πολίτες είναι εξίσου ανήθικοι και κυνικοί με τους ίδιους!

Είναι τόσο μεγάλη η διαφθορά του πολιτικού προσωπικού και των ποικίλων «ελίτ», ιδίως των «διανοουμένων» που κυριαρχούν στα μίντια, ώστε τείνει να γενικευθεί το εξής παράδοξο. Οι κοινωνίες ζητάνε αριστερή στροφή και εισπράτουν δεξιά, όπως συνέβη στη Γαλλία το 2005-7, ζητάνε εθνική και εισπράτουν αμερικανική στροφή. Τα ευρωπαϊκά σοσιαλιστικά κόμματα δεν έχουν ούτε προσωπικό που μπορεί και θέλει να καταλάβει και να ανταποκριθεί τέτοια πολιτική ζήτηση, ούτε και σχετικές επεξεργασίες. Ταυτόχρονα, το διεθνές περιβάλλον, ειδικά οι δρακόντειοι περιορισμοί του Μάαστριχτ μειώνουν ασφυκτικά τα περιθώρια εναλλακτικής οικονομικής πολιτικής, απαγορεύοντας τα παραδοσιακά εργαλεία του μεταπολεμικού «σοσιαλδημοκρατικού παραδείσου» – τον κεύνσιανισμό και τον προστατευτισμό. Τα σοσιαλιστικά κόμματα μοιάζουν να μην μπορούν πια να επιτελέσουν τη θεμελιώδη λειτουργία τους και να εγκαταλείπουν τα θεμελιώδη συμφέροντα των εργατικών και λαϊκών στρωμάτων και της διεκδίκησης δημόσιας, δωρεάν υγείας, παιδείας και ασφάλειας προς όφελος ανερχόμενων μεσοστρωμάτων και του ιδιαίτερου ατομικισμού τους (ατζέντα υπέρ ομοφυλοφίλων, λανσάρισμα γυναικών, αντιρατσισμός, ΜΚΟ και συμμετοχικές δημοκρατίες κ.ο.κ.). Η υποστήριξη των μεσοστρωμάτων αυτών παραμένει πολύ πιο ασταθής από τους παραδοσιακούς, υπό κατάργηση δεσμούς της εργατικής τάξης με την αριστερά.

Το Μάαστριχτ καθορίζει την οικονομική πολιτική, αποσπώντας την ουσιαστικά από το δημόσιο έλεγχο και μετατρέποντας τους υπουργούς Οικονομικών σε αντιπροσώπους, «εθνικούς μεταφραστές» του εκάστοτε Αλμούνια και τον εκάστοτε Αλμούνια σε εκπρόσωπο εκατό μεγάλων τραπεζών και επιχειρήσεων της ΕΕ. Η δημοκρατία, μη μπορώντας να επηρεάσει κρίσιμες επιλογές, χάνει σταδιακά το περιεχόμενό της και γίνεται από πολιτική «επικοινωνιακή» άσκηση. Ιστορικά ταυτισμένος με την αναδιανομή, ο ευρωπαϊκός «σοσιαλισμός», όπως και η «λαϊκή δεξιά» απειλούνται μακροπρόθεσμα με εξαφάνιση.

Η ΕΕ απομακρύνθηκε από το «όνειρο» της κοινωνικής, δημοκρατικής, ανεξάρτητης ζώνης ανάπτυξης και ευημερίας, που «πουλήθηκε» στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, όπως και ο ευρωπαϊκός καπιταλισμός απομακρύνθηκε από το μοντέλο του Ρήνου. Μοιάζει όλο και περισσότερο με το αγγλοσαξωνικό σχέδιο ζώνης ελεύθερων ανταλλαγών. Η Ευρώπη χτίστηκε δι' αφαιρέσεως εθνικών κρατικών αρμοδιοτήτων υπέρ της «αγοράς», όχι διά δημιουργίας αποτελεσματικότερων υπερεθνικών μηχανισμών. Κύρια λειτουργία της Κομισιόν είναι η διαρκής «απελευθέρωση αγορών» και η ατέρμων διεύρυνση. Επί 25 χρόνια μειώνεται διαρκώς η φορολογία και οι κοινωνικές και δημόσιες δαπάνες. Αυτά όμως συγκρούονται με το μεταπολεμικό κοινωνικό κράτος, αν δεν απειλούν την ίδια τη δημοκρατία, όχι ίσως διά του αυταρχισμού, αλλά διά μια μορφής «μεταολοκληρωτισμού» («όλοι ξέρουμε ότι οι επόμενες γενιές θα ζήσουν χειρότερα», δήλωσε ο Μανιουέλ Μπαρόζο!) Η Ευρώπη δεν μπορεί όμως να ανταγωνισθεί και οικονομικά, γιατί παραιτήθηκε από κάθε εργαλείο προστασίας, περιλαμβανομένης της νομισματικής ισοτιμίας απέναντι σε ανταγωνιστές που είτε έχουν το όπλο της πάμφθηνης εργασίας, είτε μια σειρά μεθόδων άμεσης και έμμεσης κρατικής παρέμβασης (ΗΠΑ) και την καταστροφή του πλανήτη. Στο εσωτερικό της ΕΕ, χάσμα εγκαθίσταται μεταξύ «ελίτ» και κοινωνίας.

Το πολιτικό σύστημα της Ευρώπης που αντανακλά τη μεταπολεμική κοινωνική, «σοσιαλδημοκρατική» ισορροπία καταρρέει σταδιακά, ανταποκρινόμενο στις κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές. Η σοσιαλδημοκρατία καταρρέει πιο γρήγορα γιατί ιστορικά είναι πιο άμεσα συνυφασμένη με το κοινωνικό κράτος, αλλά και γιατί είναι υπεύθυνη για το μονεταριστικό τέρας της ΕΕ, και γιατί από τους κόλπους της δικής της βάσης (ή και στελεχών) σημειώνονται οι σημαντικότερες διάσπάσεις «προς τα αριστερά».

Υπάρχει ελπίδα;

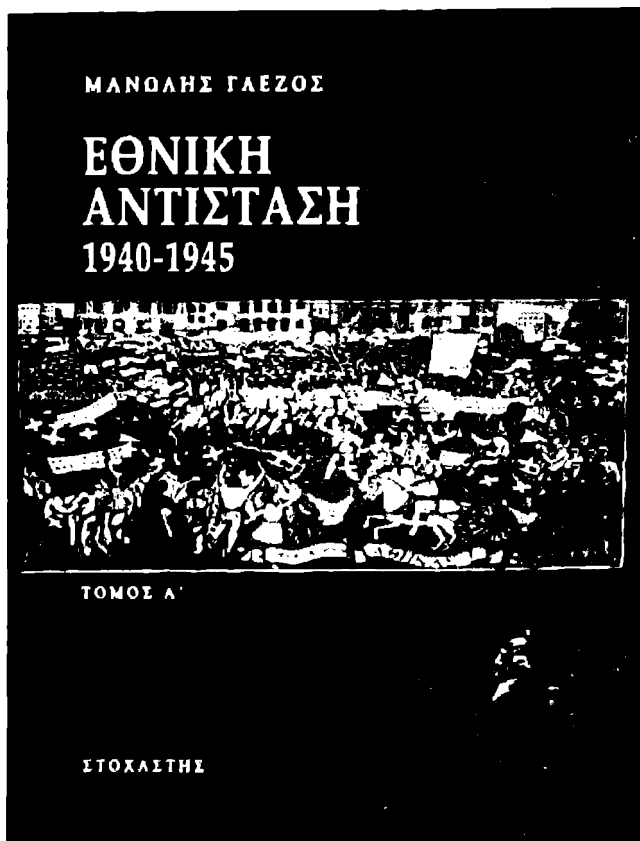
Η γενική κρίση της ΕΕ πλήττει ιδιαίτερα μια χώρα-μπάχαλο όπως η Ελλάδα. Που δεν μπορεί βέβαια να αμφισβητήσει γενικές επιλογές της ΕΕ, χρειάζεται όμως ίσως να χτυπήσει τη δική της παραοικονομία-διαφθορά-διαπλοκή. Το ερώτημα όμως είναι αν τα ελληνικά πολιτικά κόμματα είναι τελικά, ή μπορούν να γίνουν εργαλεία μιας απαραίτητης ριζοσπαστικής μεταρρύθμισης, ή αν, αντίθετα, δεν είναι και τα ίδια πολιτικοί εκφραστές της εγχώριας διαφθοράς και της διεθνούς διαπλοκής.

Σε ό,τι αφορά το ΠΑΣΟΚ η διέξοδος, στο σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα, θα μπορούσε να είναι μόνο μια «επιστροφή στις ρίζες», με μορφή ασφαλώς που να προσιδιάζει στη σημερινή εποχή, μια ριζοσπαστική

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΛΕΖΟΣ

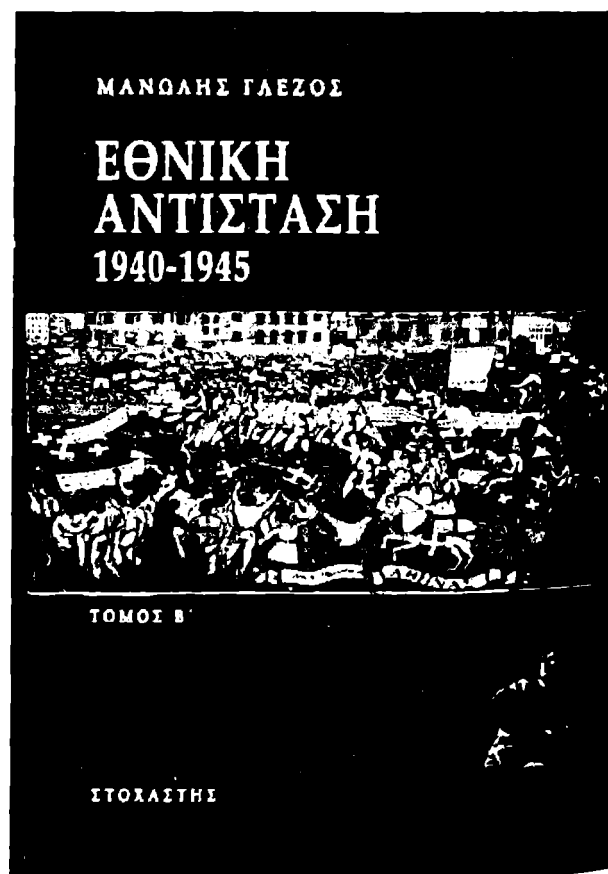
ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1940 - 1945



Τα έθνη όλα έχουν ιστορία. Κάθε λαός έχει και τη δική του ιστορία, βραχύχρονη ή μακρόχρονη. Όλοι οι λαοί έχουν ιστορία. Αντικειμενικά, κανένα έθνος δεν γεννιέται σήμερα. Υπάρχει από πολύ καιρό πριν. Η διαδρομή του στο χρόνο, η ιστορία του, αποτελεί το πιο σημαντικό συστατικό στοιχείο της ύπαρξής του. Έθνη χωρίς μνήμη δεν υπάρχουν. Έθνη χωρίς ιστορία είναι ανύπαρκτα. Αλλά η εθνική ιστορία, η συλλογική μνήμη ενός έθνους, παρά τις αλληλεπιδράσεις, είναι ξεχωριστή για

κάθε εθνική ολότητα. Η μνήμη επίσης ενός έθνους πρέπει να είναι καταγεγραμμένη με την πιο πιστή αντιγραφή των γεγονότων κατ' αρχήν που τη συγκροτούν και αρκούντως αναλυμένη, με όλες τις ερμηνείες που υπάρχουν, γιατί αποτελεί ανεκτίμητη εθνική κληρονομιά. Τα πιστοποιητικά ύπαρξης του έθνους. Τα στοιχεία της ταυτότητάς του.

Μανώλης Γλέζος



Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 10680 • Τηλ. 2103601956, Fax 2103610445
www.stochastis.gr • email: info@stochastis.gr